

Szép vagy, alföld, legalább nekem szép!
Itt ringatták bölcsöm, itt születtem.
Itt boruljon rám a szemfödél, itt
Domborodjék a sír is fölöttem.

Lehet számomra nagyon is drága a vallásom, de tudjam, hogy embertársaim számára ugyanolyan drága lehet az övék. Egyetemes emberi jelenség, hogy az ember meg akarja ragadni az őt megteremtő Istent a maga teljes valójában, s kultúránként különböző eredményt hoz ez a megragadási törekvés. Homo est animal religiosum, de ahányféle az ember, annyiféle a vallása, s nincs értelme annak, hogy kinek sikerült igaz képet rajzolni Istenről. Lehet csodálni egymást azért, amit meglát a véges ember a végtelen Istenből. De ha pogányokról kezdek beszélni, a következő pillanatban már a kardomat ránthatom, s ez biztosan idegen az Istentől.

Az ember vallást teremt – ez a fides generalis. Az ember különböző és különböző vallásokat teremt – ez a fides specialis. S az ember a lelkiismeretében csalhatatlanul tudja, hogy jónak kell lennie, hogy nem szabad azt tennie mással, amit nem kíván magának, hogy úgy kell szeretnie felebarátját, ahogy saját magát – s ez a fides universalis. Általános, sajátos és egyetemes hite van embernek. Ez a harmadik, az e g y e t e m e s az, amely erkölcsi feladatként jelentkezik az ember életében. Ennek a teljesítésén fordul az Isten Országá.

Az elmúlt félszázadban cseheknél, másutt, nálunk, akárhol lehetőségünk támadt ennek a feladatnak a meglátására. A hierarchiák keményen fizettek a meglátásért. Lényegében leeretnekeztek érte. Milyen alapon? Eltértünk vallásunk zsinórmértékétől ebben meg abban meg akármiben. Eltértünk attól, ami az emberiség életében hatezerféle. Eltérünk attól, ami egyedül igaz, s amivel szemben minden más – tévedés.

Talán azért nem születik felmérés az egyházilag-államilag engedélyezett hazai teológiatermésről, mert akik művelik ezt a teológiát, titkon érzik a fentebbiekben elmondottaknak az igazát? Akkor is kár a felmérés elmaradásáért. A felmérés segíthetne meglátni, hogy bármelyik vallás csak folkkór, s Jézus is ezért nem szaporította a vallásokat. Csupán elmondta, hogy mindegyik vallásnak a **fides universalis-t, az Istentől az embernek adott egyetemes hittartalmat** kell hordoznia, szolgálnia.

***

Öregdiák és felesége:

Testvért szeretnének kisfiuknak. Hat éve várnak rá. A Nagyhéten jártak nálam: Már hat centi! – dicsekedtek...

Nekik biztos nagy élmény volt az idei Húsvét.

INCZÉDY PÉTER

MIRŐL MI JUT AZ ESZEMBE... NAGYBÖJT IDEJÉN A TORKOS CSÜTÖRTÖKRŐL

Miről is jutott az eszembe éppen ez a dátum? Hát a reklámokról. A kérértlen hirdetésekről. Nyilván nem véletlen, hogy sok levelesláda mellett ott olvasható egy kis táblán a felirat; reklámanyagot nem kérünk. Ne gyömöszöljék tele a levelek helyét mindenféle prospektussal, megkímélve a levelesláda tulajdonosától a papír gyártókon át egészen az erdőknek fájáig mindent és mindenkit, ettől a tájékoztatásnak álcázott agressziótól. Elektronikusra hangolt világunkban az internet levelező postája is fogadja a hirdetéseket – hogy mást ne mondjak éppen most is felugrott egy „ön nyert” biztatással hívogató reklámfelület, alig tudok megszabadulni tőle, miközben ezeket a sorokat pötyögtetem a számítógép betűtábláján. Szóval így kerültek elém a torkos csütörtökre invitáló féláras vendéglátással csalogató hirdetések is.

No de mikorra is szólt a meghívás a felsorolt éttermekbe? Február 19-re. Egy egész nappal a böjt kezdete – hamvazó szerda – után. Ezért is jutott eszembe, hogy újítsuk fel egy kicsit böjti ismereteinket. Ha már a liberalizmus jegyében nem sikerült egy héttel korábbra időzíteni az akciós étlapokat. Mert első olvasatra bizony már a böjt idejére esett az akciós étlapokkal hívogató dátum.

Nem tudom megállni, hogy id. Pieter Brueghel képével elő ne hozakodjam – ő az egyik különösen kedves festőm Bosch mellett és ezzel már egy kicsit ki is adtam magam, mármint az ízlésvilágomat – akinek 1559-ben festett „A farsang és a böjt harca” című a bécsi Kunsthistorisches Múzeumban látható képe sok mindent elmesél erről. Mielőtt azonban még távolabbra lapoznánk a böjti történelemben a kép értelmezését is ide idézném a Corvina Kiadó gondozásában 1994-ben megjelent Pieter Brueghel életműve című könyvből: „Az előtérben balra a Farsangot megtestesítő kövér emberalak lovagol egy hordó tetején, kétoldalt egy-egy pástétomos fazék lóg kengyelként, fején furcsa tárgy látható, kezében nyársat tart. A hordót jelmezes alak tolja, válláról kolbászok lógnak, a fején tölcsér. A díszkíséret tagjai is jelmezt viselnek, kezükben pedig többé-kevésbé rögtönzött hangszereket tartanak. Mai napig is él a szokás, hogy egy gyerek két darab bot végére tűzött szalmába burkolt gyertyával a kezében vonul a körmenetben. Jobboldalt látható a Böjt alakja. A fején lévő méhkas a böjti napokon fogyasztott mézre utal, kezében lapátot tart két heringgel. Templomi széken ül egy kicsi kocsi tetején, amelyet egy szerzetes és egy apáca vontat.” A kérdésem csupán az, hogy miért kell ezt harcként feltüntetni, vagy harcnak nevezni. A téli lustálkodás után, a télvégi tavaszt váró dínom-dánom ellen hirdetett háborút a kicsit anorexiás kinézetű Böjt?

Visszatérve a böjti időhöz, „a Húsvét a keresztény világ legnagyobb ünnepe, Jézus kereszthalálának és feltámadásának emlékére – olvasom az világhálón egyházi tájékoztatót - a zsidó vallásban Pészákhor - jelentése elkerülni, kikerülni - ünneplik az egyiptomi rabságból való szabadulást. Magyarul a kovásztalan kenyér, a macesz ünnepének is nevezik, mert a fáraó annyi időt sem hagyott a zsidóknak az Egyiptomból való távozásra, ameddig a kenyereket megkeleszthették volna, ezért a vízből és lisztből gyúrt kelesztés nélküli maceszt, pászkát ették. Eredetileg a két ünnep időben egybeesett, majd 325-ben a niceai zsinat a keresztény húsvétot a tavaszi napéjegyenlőséget - március 21.-követő első holdtölte utáni vasárnapra tette. Mivel ez az időpont évről-évre változó, a húsvét úgynevezett mozgó ünnep lett. Az ünnepet megelőző 40 nap a nagyböjt, Jézus 40 napos pusztai böjtjének emlékére, a felkészülés, a lelki és testi megtisztulás ideje.”

Feltételezem ezt mindannyian ismertük, tudtuk, lapozunk hát még hátrébb a történelmi lapokon. A negyvenes szám sokszor ismétlődik a különböző szent Kronológiákban, így a Bibliában is.

Negyven napig tartott a vízözön, negyven évig vándorolt a pusztában a zsidó nép, Mózes negyven napig tartózkodott a Sínai-hegyen és Jónás próféta is negyven napos böjtöt hirdetett Ninivében. A böjt előírása is nagy múltra tekinthet vissza s szinte valamennyi vallás menetrendjében fellelhető. Mai szóhasználatlalt természeti népeknek nevezzük a fehér ember civilizációs világától távol élő közösségeket, akik ugyancsak böjtölnek és azt a maguk módján, hagyományörző módon gyakorolják. Ősidők óta. Ezért nem szívesen fogadom el az „önkorlátozás szabadsága” vallási előírásának – ha úgy tetszik lelki életre ható – meghatározását, mert számomra kicsit felidézi a vétkeztem s megkorbácsolom érte magam büntetésül, gondolkodás teóriáját. A böjt az életünk szerves része. Ebben a négy évszakos égövben a tavaszi méregtelenítés gyakorlata lehetne rá a példa, de égövtől függetlenül alkalmazza ezt az egészséget fenntartó egyszerű gyógymódot az élők világa. Felénk még a téli álmot alvó mackók is méregtelenítenek tavasszal, amikor felébredve sok medvehagymát fogyasztanak. És ezt tette a télen kevesebb fizikai munkát végző – eltunyult – ember is. Tavaszi télkergető rituáléja részeként

méregtelenítő böjtöt tartott és elfogyasztotta a téli (disznóvágásból maradt) hústartalékait. Ez lehetett hát a mai torkos csütörtök jogelődje – keresztény vallás szabályai szerint a hamvazó szerda előtti hét csütörtöke. A böjti időszakot megelőző maradék morzsabál. A Magyar Néprajzi lexikon szerint ugyan a hamvazó szerda utáni csütörtököt nevezték csonkacsütörtöknek. „Mindenütt arra törekedtek, hogy az ételeket hamvazószerdáig elfogyassák, mert akkor kezdődik a böjt. A szlavóniai Kórógyon mondják: „Inkább a has fakaggyon, mincse az a kicsi étel megmaraggyon” (Penavin 1988: 35). Hamvazószerdán, más néven szárazszerdán, vagy böjtfogadászerdán a Szerémségben már csak krumplilevest és bodagot (lepényféle) készítettek. A hamvazószerda utáni napot csonkacsütörtökként említik, mert ilyenkor lehetett elfogyasztani a farsangi ételek maradékát. Hamvazószerdától húsvétvasárnapig (kivéve csonkacsütörtököt) a katolikusok sokféle nem ettek húst és zsíros ételeket.”

Az interneten olvasható Katolikus Lexikon is így határozza meg a torkos csütörtököt. „A hamvazószerda és nagyböjt első vasárnapja közötti pár nap a húshagyóhétfő v. csonkahétfő, Sümegen semmihétfő. A csütörtök csonkacsütörtök, Székelyföldön kövecscsütörtök, zabálócsütörtök, torkoscsütörtök, tobzódócsütörtök, Kolozsvárott böjtfőcsütörtök, Székesfehérvárott torkoscsütörtök, Kethelyen kiscsütörtök. Ilyenkor még megették v. a szegényeknek adták a farsangi ételmaradékot, hogy kárba ne vesszen.” Így lett a böjt elő húsmaradék fogyasztásából üzleti fogás, pontosabban vendégtoborzó fogás az éttermi asztalon. A hazai tájakon idestova tíz éve. No de akkor hogyan jön ki a negyven napos böjt? Ha kicsit jobban visszatekintünk az időben és felütjük Dugonics András 1820-ban megjelent MAGYAR PÉLDA BESZÉDEKÉS JELES MONDÁSOK című könyvét

(ÖSZVESZEDTE, ÉS MEG VILÁGOSÍTOTTA DUGONICS ANDRÁS KIRÁLYI OKTATÓ) abban pedig ezt olvashatjuk: »Kinek sok zabálócsütörtökje, annak sok hamvazószerdája és böjtje lesz«. Ezt a jeles mondást idézi Vinkó József szakácsmúsort vezető is „Miért iszonyat nagy átverés a Torkos Csütörtök?” című cikkében miszerint „Vagyis a torkos csütörtök hamvazószerda előtt volt. Nem utána. De hát nem is lehetett, hiszen a

hagyomány szerint a maradék húskételeket húshagyó kedden kellett elfogyasztani (ekkor csapott össze Farsang és Böjt), a zsíros edényeket pedig alaposan elmosták, és húsvétig elő se vették, nehogy zsír- vagy húsmaradék kerülhessen a böjti ételekbe. Szerdán aztán (vezeklésképpen) hamut szórtunk a fejünkre – innen a hamvazószerda elnevezés. Már az ötlet is abszurd: kedden abba hagyjuk a húsevést, majd a nagyböjt második napján, csütörtökön újfent zabálni kezdünk” Arról nem is beszélve, hogy akkor a negyvennapos nagyböjt csupán harminckilencre csökken – tenném hozzá. Valakik valahol – akár a Katolikus Lexikont szerkesztők is – nem tudnak számolni, mert úgy tűnik idővel győzött az üzlet. Így már értem a harcot is, csak Pieter Brueghel nyilván nem erre gondolt. A kérdés megnyugtató eldöntése érdekében meg is kérdeztem hát a Váci Egyházmegye vezetőjét dr. Beer Miklós püspök urat, igazítson el erről, a már egy évtizede kialakult torkos csütörtök böjttörő gyakorlatának napjainkra térhódító érvényességéről. Leszögezte, hogy a Nagyböjt – lexikon ide, vagy oda – negyven nap, amelyet nem oldoz föl hamvazószerda után következő csütörtök sem. A vendéglátóipar üzleti érdekeit szolgáló beetető torkos csütörtököt pedig a farsangi időszak utolsó csütörtöki napján kellene megtartani. Majd hozzáfűzte, hogy „az igazi problémát az okozza, hogy miféle önellentmondó gondolkodás az, mely szerint „még most jól beeszünk, mert holnaptól (jövő héttől) már nem szabad”? Függetlenül attól, hogy ez csütörtök, vagy „húshagyó kedd”. Ha keresztényként gondolkodom, még „ma” megkezdem a hitem szerinti életet: a fegyelmezett, másokra tekintettel lévő, szolidáris életvitelt. Egyébként az egész „hagyomány” sántít. Ha katolikus hagyomány, akkor Hamvazószerda után már nincs „böjt-elő idő” vagyis „még egy kis tobzódás”. Ha protestáns hagyományt követve csak nagyböjt első vasárnapján kezdődik a Nagyböjt, akkor miért nem péntek, vagy szombat a „torkos”? Vagyis igaza van P. Brueghelnek, hogy a pogány élveteg világ és a szeretetből fakadó önfegyelmező világ harcban áll” – fejezte be eligazítását Beer Miklós püspök úr. Most már csak annyit illene megtenni, hogy a saját kultúrkörünk kialakult és hagyománnyá fogadott szokásait eszerint tartsuk tiszteletben a naptárban is.

*****

Isten amikor a világ teremtésekor teremtő gondolatában kigondolt engem, már akkor, tiszta szeretetből megteremtette a keresztjeimet. És Ő a keresztjeimmel együtt szeret. Ideje hogy megszeressem, én is a keresztjeimet.

(Egy öregdiák)

MERZA JÓZSEF

ÉVA...

Megengedte, hogy így szólítsam, titokban örült is neki. Igazi nő volt, aki mesterien rejtegeti évei számát. Figyelmeztettem, hogy a Biblia szerint a magas életkor Isten ajándéka, ami a szüleit tisztelő embernek jár, ezért inkább büszkélkedni kell vele, nem eltitkolni. Nem volt hatással rá. Nekem természetes volt ez a stílus, hiszen nagyjából egykorú volt legidősebb nővéremmel, így gond nélkül tudtam társalogni vele. Hozzárult ehhez az a bő fél évszázadnyi ismeretség, amely 1952. januárjában vette kezdetét a Semmelweis-utcai örmény kápolnában. Ő diszkrét szervezője volt annak a titokban megtartott országos lelkigyakorlatnak, amelyen Naszályi Emil elmélkedett, Rónay György, Bulányi György előadott és Endrey Mihály misézett. Igaz, hogy utána több mint 10 évig nem láttam őt, de tudtam róla. 1965 táján találkoztunk ismét egy György napon, talán hármásban, hiszen abban az időben nem volt kedvünk túl sokan összejönni egy lakásban. Pár év múlva, felbátorodásunk korában, megsűrűsödtek találkozásaink, s a szaporodó feladatok egyre szorosabb munkakapcsolatba hoztak egymással.

Jelenben élő barátaink számára mindnyájan a múlt homályából lépünk elő. Egy adott pillanatban feltűnünk az ismeretség látóhatárán és az idő közelít, megismertet minket egymással. A mai fiatalságnak ő volt az az alacsony, kissé hajlott, ősz nővér, aki táskájával kezében fáradhatatlanul rótt a pesti utcákat, ott volt baráti találkozókon, közösségi szentmiséken, nyári táborokon, akihez mindenki odafordulhatott, akit mindenki érdekelt, aki lehetősége szerint mindenkinek segített. Ő is volt azonban fiatal, jó házból való úrilány, budai polgár, magántanuló, tehetséges kislány a zongoránál, aki sohasem feledte első kerületi gyökereit. Aki mégis egy kicsit szomorú volt, ha gyermekkoráról beszélt. Jó neked - mondta - mert olyan sok szépet tudsz elmondani, leírni diákkorodról, nekem hiányzik ez. Igazságos volt-e szüleihez, vagy sem, nem tudom, mindketten betartottuk a diszkréció szabályait. Abban a korban, amikor az ember maga is szülővé válik, jól tudja, hogy gyermekei - joggal vagy anélkül - sok mindent számonkérhetnek tőle. A konszolidált családi életet biztosítani akaró apa munkacentrikusságától kezdve a sors kikezdéseitől fáradt anya narkotikumhoz fordulásáig. Nekem is voltak történeteim, valamit én is elmondtam a gondjaimról, de talán könnyebben értelmeztem a múltat és sokat számít az adott személyiségtípus is.

Eljött a választás ideje. Éva nem volt érzéketlen a másik nem iránt, azonban a rá jellemző józansággal mérte fel helyzetét, s lett a szociális missziótársulat margitligeti házának boldog novíciája. Neki kellene elmondania,

